

До разової спеціалізованої вченої ради ДФ 2023-45

Національного юридичного університету

імені Ярослава Мудрого

61024, м. Харків, вул. Пушкінська, 77

РЕЦЕНЗІЯ

на дисертацію Зоріної Оксани Григорівни «Правове регулювання переміщення ветеринарних препаратів через митний кордон України» на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 «Право»

Актуальність теми дисертації. В сучасних умовах для України актуальним є реалізація вимог міжнародних організацій щодо забезпечення вільного доступу іноземних ветеринарних лікарських засобів на внутрішні ринки України та послаблення національних митних бар'єрів відповідно вимогами СОТ. Одним із основних та стратегічних напрямів зовнішньоекономічної діяльності є імпорту та експорту ветеринарних препаратів. Ветеринарні препарати є специфічним товаром, який має низку особливостей при їх переміщенні через митний кордон України, що регламентовано значним обсягом нормативних актів різних державних органів. Так, окремі види ветеринарних препаратів мають статус особливого товару, що потребують спеціальних умов зберігання, супровідних документів, специфічних процедур митного контролю та оформлення при їх імпорту, тобто щодо них виникають та розвиваються специфічні митні правовідносини, зі своїми особливими суб'єктами, об'єктом, особливими правами і юридичними обов'язками учасників митних правовідносин.

Не зважаючи на оновлений й удосконалений у березні 2023 році у базовому Законі України «Про ветеринарну медицину», підхід щодо імпорту та експорту ветеринарних препаратів, низка проблем, недоліків та прогалин у цій царині залишилась не вирішеними. Так, наприклад, й досі немає єдиних критеріїв визначення меж залишків діючих речовин (активних фармацевтичних інгредієнтів),

що входять до складу ветеринарних лікарських засобів (не відповідають міжнародним стандартам); відсутній механізм звітності щодо застосування незареєстрованих ветеринарних лікарських засобів на митній території України; не передбачений ефективний механізм контролю за залишками використання антибіотиків у ветеринарії (з боку уповноважених державних органів при їх переміщенні через митний кордон) та залишається не визначеною адміністративна відповідальність за такі порушення; досі не врегульованим є механізм забезпечення потреб у сфері ветеринарної медицини в Україні лікарських ветеринарних засобів, зокрема в умовах воєнного стану та ін.

Актуальною проблемою залишається те, що останніх 5 років на ветеринарному ринку України спостерігається зростання незареєстрованих, фальсифікованих і контрабандних ветеринарних препаратів, більшість із яких ввозиться із-за кордону. Спостерігається низька ефективність державного регулювання на ввезення ветеринарних препаратів, які відносяться до засобів захисту здоров'я тварин, залишаються невеликими обсяги експорту вітчизняних ветеринарних препаратів. На нашу думку в країні відсутні комплексні монографічні наукові праці із досліджуваної проблематики в контексті європейської інтеграції України. Все вищенаведене свідчать про наукову новизну та актуальність обраної теми дослідження.

Дисертація О.Г. Зоріної виконана на актуальну тему та має практичне значення, оскільки удосконалення законодавства з питань переміщення ветеринарних препаратів через митний кордон України пов'язаною з вимогами Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони (2014 р.), нормами положень Глави IV (Санітарні та фітосанітарні заходи) Розділу IV «Торгівля і питання, пов'язані з торгівлею», а також норм передбачених у Гл. 5 «Митні питання та сприяння торгівлі» тощо.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертація виконана на кафедрі адміністративного права та адміністративної діяльності

Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого відповідно до Комплексної цільової програми «Конституційно-правові проблеми забезпечення верховенства права у функціонуванні механізму публічної влади в Україні» (номер державної реєстрації 0111U000966). Тема дисертаційної роботи затверджена на засіданні Вченої ради Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого 21 листопада 2019 р. (Протокол № 3)

Оцінка наукового рівня дисертації і наукових публікацій. Під час рецензування дисертації Зоріної О. Г. «Правове регулювання переміщення ветеринарних препаратів через митний кордон України» та вивчення наукових публікацій авторки встановлено високий науковий рівень їх виконання.

Дисертантка володіє належним рівнем методології наукової діяльності. Здобувачка вдало підбрала й використала сукупність загальнонаукових та спеціальних методів наукового пізнання, що дало змогу виявити та запропонувати вирішення теоретичних та практичних питань, які стосуються теми дослідження.

Здобувачкою критично осмислено та проаналізовано значну кількість літературних джерел (260 найменувань), ґрунтовно вивчено праці інших науковців, з філософії права, публічного адміністрування, теорії держави і права, конституційного, аграрного, адміністративного, фінансового, міжнародного права які присвячені досліджуваній проблематиці, що сприяло вирішенню наукового завдання, формулюванню рекомендацій з удосконалення чинного митного законодавства.

Перевагою дисертаційної роботи Зоріної О. Г. є опрацювання і використання також значного обсягу нормативно-правових актів. Дисертанткою здійснено аналітичну роботу щодо аналізу матеріалів, які стосуються досліджуваної проблематики.

Слід наголосити на логічній структурованості дослідження, що дозволило вдало визначити його мету, завдання, об'єкт та предмет. Це, у свою чергу, надало можливість провести всебічне та глибоке дослідження обраної дисертанткою теми. Дисертація базується на комплексному підході, характеризується відповідним

рівнем наукових узагальнень, що значною мірою обумовлено і характером дослідницької бази.

Основні положення й результати дисертації викладено у восьми наукових працях, з яких 4 наукових статей, із них 3 опубліковані у фахових виданнях України, 1 публікація – у зарубіжному науковому виданні, а також у тезах 4 - доповідей на міжнародних науково-практичних конференціях. Результати дослідження належним чином апробовані на міжнародних наукових заходах. Публікації здобувачки свідчать про її послідовну роботу над вирішенням поставленого наукового завдання.

Наукова новизна представлених теоретичних результатів проведених досліджень. Дисертація Зоріної О. Г. «Правове регулювання переміщення ветеринарних препаратів через митний кордон України» є однією із перших у науці адміністративного та митного права комплексним дослідженням, присвяченим виявленню особливостей науково-правової характеристики переміщення ветеринарних препаратів через митний кордон України в межах його правового регулювання й встановлення напрямів його удосконалення із врахуванням зарубіжного досвіду.

За результатами його проведення сформульовано низку нових наукових положень, висновків, рекомендацій та пропозицій щодо вдосконалення чинного законодавства в окресленій сфері. До числа найвагоміших результатів дисертаційної роботи можна, віднести такі:

1) запропоновано власну юридичну конструкцію «правове регулювання переміщення ветеринарних препаратів через митний кордон», та виділено його складові елементи, а саме: правотворчість, правозастосування, правове виховання, норми митного права, митні відносини, акти тлумачення й реалізації норм митного права, правову свідомість і правову культуру;

2) дисертанткою з'ясовано фактори, якими обумовлюється виокремлення ветеринарних препаратів як окремої категорії митних правовідносин, в структурі

яких виділено такі категорії як суб'єкти, об'єкти, суб'єктивні права і юридичні обов'язки учасників цих митних правовідносин;

3) здобувачкою здійснено аналіз адміністративно-правового статусу суб'єктів, які беруть участь у переміщенні ветеринарних препаратів через митний кордон шляхом з'ясування їх місця й ролі, розмежування їх повноважень, на підставі чого запропоновано організаційно-правові форми діяльності таких суб'єктів;

4) з'ясовано, що переміщення ветеринарних препаратів через митний кордон України слід розглядати як окремий інститут митного права, який є системою відносно відокремлених від інших і пов'язаних між собою правових норм, що врегульовують порядок переміщення ветеринарних препаратів через митний кордон України та має міжгалузевий характер, який включає норми митного, адміністративного, податкового, аграрного, фінансового, цивільного, господарського та міжнародно права.

5) запропоновано наукові підходи щодо виокремлення елементів заходів митно-тарифного регулювання переміщення ветеринарних препаратів через митний кордон, до яких віднесено: мито, митна вартість, країна походження товарів, українську класифікацію товарів зовнішньоекономічної діяльності;

6) виділено перелік критеріїв класифікації суб'єктів, які беруть участь при переміщенні ветеринарних препаратів через митний кордон залежно від наступних категорій (суб'єкти, які наділені державно-владними повноваженнями; суб'єкти, які не наділені державно-владними повноваженнями);

7) встановлено та охарактеризовано форми та методи організації процедур митного контролю та митного оформлення при переміщенні ветеринарних препаратів через митний кордон, розкрито їх сутність, запропоновано їх розподіл на групи;

8) цілком обґрунтованою є виокремлені дисертанткою наукові підходи до визначення підстав та змісту адміністративної відповідальності за порушення митних правил при переміщенні ветеринарних препаратів через митний кордон, що

дозволило встановити ознаки відповідних складів адміністративних проступків, здійснити їх характеристику, з'ясувати особливості його елементів залежно від (а) об'єкту; (б) суб'єкту; (в) об'єктивної та (г) суб'єктивної сторони;

9) слушною є пропозиція до виокремлення специфічних рис та виокремлення форм міжнародного співробітництва при переміщенні ветеринарних препаратів через митний кордон, а саме: участь та укладання у двосторонніх та багатосторонніх договорах, виконання зобов'язань існуючих міжнародних договорів; членство як в міжнародних митних організаціях так і в міжнародних організаціях щодо захисту здоров'я тварин які опікуються питаннями застосувань ветеринарних препаратів (приміром, СОТ, Європейське агентство з безпеки харчових продуктів); дотримання загальноприйнятих принципів, норм і стандартів міжнародного митного права з питань транскордонного переміщення ветеринарних препаратів;

10) заслуговує на підтримку здійснене здобувачкою узагальнення нормативно-правових актів, які регламентують переміщення ветеринарних препаратів через митний кордон залежно від змісту правових приписів (загальні та спеціальні); специфіки застосування правових приписів у цій сфері щодо: митних режимів, митних процедур, заходів митно-тарифного та нетарифного регулювання, адміністративної відповідальності за порушення митних правил, форм міжнародного співробітництва; залежно від митного статусу ветеринарних препаратів та належності зафіксованих правових норм законодавства (митні, митно-адміністративні, комплексні), за рівнем юридичної сили (на законодавчому рівні (Конвенції та договори про митне співробітництво та взаємну допомогу), а також закони (кодифіковані, некодифіковані, загальні та спеціальні), також проаналізовано підзаконні нормативно-правові акти з питань переміщення ветеринарних препаратів через митний кордон.

11) запропоновано внесення змін до низки нормативно-правових актів з метою вирішення та удосконалення проблемних аспектів, та розроблено проєкт Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо

врегулювання переміщення ветеринарних препаратів через митний кордон України»;

12) проаналізовано зарубіжний досвід (зокрема, таких країн як Німеччини, Канади, Ісландії, Італії, Великобританії, Хорватії, Румунії, Аргентини, Бразилії) з окресленої проблематики та надано пропозиції з вдосконалення національного законодавства на підставі аналізу законодавства інших країн.

Практичне значення одержаних результатів полягає у тому, що викладені у ній теоретичні положення, висновки та рекомендації можуть бути використані у:

науково-дослідницькій діяльності : для більш активного розвитку науки митного права як підґрунтя для подальшого наукового вирішення правових проблем з питань переміщення ветеринарних препаратів через митний кордон (акт впровадження у навчальний процес та науково-дослідну діяльність Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого від 04.09.2023 року);

правотворчості – в діяльності компетентних органів при реформуванні митного законодавства, зокрема, при підготовці змін чи доповнень до МК України, до інших законодавчих і підзаконних нормативно-правових актів у цій сфері; правозастосуванні – з метою вдосконалення правоохоронними й органами державної влади, митними органами практики використання законодавства з питань переміщення ветеринарних препаратів через митний кордон (акт впровадження у практичну діяльність Харківської митниці як відокремленого підрозділу Державної митної служби України від 07.09.2023 року; акт впровадження у практичну діяльність Головного управління ДПС у Харківській області від 05.09.2023 року);

навчальному процесі – під час підготовки відповідних розділів підручників, навчальних посібників, текстів лекцій і методичних рекомендацій з навчальних курсів «Адміністративне право», «Адміністративне судочинство», «Митне право» та «Основи митного права», у процесі їх викладання, а також при розробленні нових навчальних програм спецкурсів/навчальних дисциплін з досліджуваної тематики у Національному юридичному університету імені Ярослава Мудрого (акт впровадження у навчальний процес та науково-дослідну діяльність Національного

юридичного університету імені Ярослава Мудрого від 04.09.2023 року);

правовиховній діяльності – для підвищення рівня правової культури населення, професіоналізму працівників правоохоронних органів, органів державної влади, митних органів, їх посадових осіб.

Дотримання академічної доброчесності. Вивчення представлених рукопису та анотації, дисертації Зоріної О. Г. «Правове регулювання переміщення ветеринарних препаратів через митний кордон України» дозволяє зробити висновок щодо ідентичності анотації і основних положень дисертації та не дає підстав констатувати допущення дисертанткою порушень академічної доброчесності. Усе зазначене дозволяє позитивно оцінити рецензовану наукову роботу, відповідний теоретико-методологічний рівень, самостійність її написання, наявність певних елементів наукової новизни.

Дискусійні положення дисертації. Визнаючи загалом високий теоретичний рівень роботи, її важливе практичне значення, варто звернути увагу на деякі питання, які могли б слугувати предметом подальших наукових досліджень чи певної дискусії під час публічного захисту.

1. Авторка в дисертації правильно визначає складові елементи правового регулювання переміщення ветеринарних препаратів через митний кордон України, а саме: правотворчість, правозастосування, правове виховання, норми митного права, митні відносини, акти тлумачення й реалізації норм митного права, правову свідомість і правову культуру (с. 72), однак уникає детального аналізу окремих його тематичних складових, зокрема «правотворчість», «ефективне правозастосування», «контрольна діяльність суб'єктів державного контролю (зокрема, митного контролю)». Хотілось би почути більш детальне обґрунтування зазначеної проблематики.

2. На сторінках дисертаційного проекту (стор.164) здобувачка вказує, що «імпорт та експорт ветеринарних лікарських засобів (ветеринарних препаратів) мають право тільки оператори ринку ветеринарних препаратів, в окремих випадках інші фізичні та юридичні особи». Однак у п. 38 ч.1 ст. 4 МК України оперує

поняттям «підприємство». Хотілося б почути міркування авторки щодо означеного зауваження.

3. У підрозділі 2.4 дисертації авторка досліджує проблеми й особливості застосування адміністративної відповідальності за порушення митних правил при переміщенні ветеринарних препаратів через митний кордон, з'ясовує диспозиції ст.ст 471 – 474, ст. 476, ст. 480 МК України, а також ст.ст. 483 - 485 МК України, визначає склад митного правопорушення щодо ветеринарних препаратів, розкриває види адміністративних стягнень, наводить приклади порушення митних правил як фізичними так і юридичними особами у цій сфері. Проте, більше уваги необхідно було б приділити аналізу накладення адміністративних стягнень за порушення митних правил при переміщенні ветеринарних препаратів через митний кордон України (стор.133). У зв'язку із цим постає необхідність у додаткових пояснень здобувачки стосовно свого бачення із цього питання.

Загальний висновок. Необхідно відмітити, що висловлені пропозиції й зауваження не знижують загальної високої оцінки дисертаційної роботи Зоріної Оксани Григорівни на тему «Правове регулювання переміщення ветеринарних препаратів через митний кордон України» яка є кваліфікаційною науковою роботою, містить нові науково обґрунтовані результати, які виконують конкретне наукове завдання, що полягає у комплексній науково-правовій характеристиці переміщення ветеринарних препаратів через митний кордон України в межах його правового регулювання, а також формулювання науково обґрунтованих пропозицій з удосконалення чинного законодавства та правозастосовної практики, що має істотне значення для науки адміністративного та митного права.

Дисертаційне дослідження відповідає спеціальності та вимогам до її оформлення, які висуваються у Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44, а дисертантка

Зоріна Оксана Григорівна заслуговує на присудження їй ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 «Право».

Рецензент:

Доктор юридичних наук, професор,
завідувач кафедри адміністративного права
Національного юридичного університету
імені Ярослава Мудрого

В.М. Гарашук

Підпис Гарашук В.М.
Свідчую Гарашук
Нач. ВК 26 01. 2024 р.